

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR

PALLAI KÁROLY SÁNDOR

A SZIGETVILÁGI IDENTITÁS MIKROLÓGIÁJA

AZ IDENTITÁS PSZICHO-FILOZÓFIAI VIZSGÁLATA A KARIB-
TENGER, AZ INDIAI- ÉS A CSENDES-ÓCEÁN KORTÁRS
FRANKOFÓN IRODALMAIBAN

A DISSZERTÁCIÓ TÉZISEI

IRODALOMTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

ISKOLAVEZETŐ: PROF. DR. HABIL. KÁLLAY GÉZA, PHD, EGYETEMI TANÁR

FRANCIA IRODALOM A FELVILÁGOSODÁSTÓL NAPJAINKIG DOKTORI PROGRAM

PROGRAMVEZETŐ: PROF. DR. HABIL. MAÁR JUDIT, CSC, EGYETEMI TANÁR

A BIZOTTSÁG TAGJAI:

A BIZOTTSÁG ELNÖKE: PROF. DR. HABIL. MAÁR JUDIT, CSC, EGYETEMI TANÁR

HIVATALOSAN FELKÉRT BÍRÁLÓK: DR. ÁDÁM ANIKÓ, PHD, EGYETEMI DOCENS

DR. TÍMÁR ANDREA, PHD, EGYETEMI ADJUNKTUS

KÜLSŐ TAG: PROF. DR. HABIL. MARTONYI ÉVA, CSC, PROFESSOR EMERITA

A BIZOTTSÁG TITKÁRA: DR. CSEPPENTŐ ISTVÁN, PHD, EGYETEMI ADJUNKTUS

PÓTTAGOK: DR. HABIL. KARAFIÁTH JUDIT, CSC, NY. EGYETEMI DOCENS

DR. HABIL. HORVÁTH KRISZTINA, CSC, EGYETEMI DOCENS

TÉMAVEZETŐ: DR. TÓTH RÉKA, CSC, FŐISKOLAI DOCENS

BUDAPEST
2015

I. PROBLÉMAFELVETÉS, CÉLKITŰZÉS

Az értekezésben elmélyült filozófiai és pszichológiai elemzésnek vetem alá a Karib-tenger, az Indiai- és a Csendes-óceán kortárs frankofón irodalmaiban megjelenő identitást. Ez a hárompólusú elemzési megközelítés azonos eszközrendszer használatát teszi lehetővé az én textúrájának, valamint az egológiai és alterológiai kérdéseknek a vizsgálatában.

A három elemző fejezet egymás mellé helyezésével a céloom a kultúrák, nyelvek, történelmek, analizáló nézőpontok, módszertani megközelítések gazdagító vagy konfliktusokkal teli találkozásainak explicitálása annak érdekében, hogy megszülethessen az identitás és a másóság értelmezéseinek tipológiája. Az elemzés kiinduló hipotézisei és célkitűzései szükségessé teszik továbbá a korpusz szinkronikus vizsgálatát, valamint a diakronikus perspektíva beemelését is, mivel a műértelmezésekben szereplő emlékezeti elemek makrológiai szempontokkal egészítik ki a mikro-olvasatokat, hozzájárulva ezzel egy globálisabb történeti hermeneutika kialakulásához. Az elemzések egyik jelentős célkitűzése még a narratív folyamat, az egyéni és közösségi emlékezet, valamint az irodalom, az ontológiai fogalmak, az identitás és a kulturális tényezők társadalmi reprezentációinak, egymásra hatásának, dinamikájának és működésének feltárása.

A frankofónia 20. és 21. századi szigetországi, szigetvilági szerzői elkötelezetten tevékenykednek egy hegemonia-ellenes, hibrid diskurzus kialakításán, mely képes felszámolni a francia kulturális mező monolitikus megközelítésének központiságát azáltal, hogy referenciapontként az egyének, kultúrák és régiók feletti egységet tételezi és zászlajára a

történelmi, kulturális és etno-lingvisztikai sokféleséget tűzi. A szövegek és elméletek kirajzolódó konstellációja megerősíti egy óceánokon átívelő irodalmi, történelmi és identitás-mező gondolatának létjogosultságát, mely az elembertelenítő és személyiségvesztést okozó erővel és számos traumatikus eseménnyel, gyarmatosító rezsimmel, kulturális, szimbolikus, fizikai és pszichés erőszakkal szemben született meg. Amennyiben az identitást kifejező, önreferenciális fogalmak tanulmányozása a filozófia, irodalomelmélet és pszichológia metszéspontjában történik, akkor ezek termékeny találkozásából és egymásra hatásából olyan elemzési horizont rajzolódik ki, mely átível a földrajzi, nyelvi és kulturális határokon.

Nélkülözhetetlen ugyanakkor, hogy jelentős figyelmet fordítsunk az egyszerűsítő és homogenizáló fogalmak és megközelítések kerülésére, valamint arra, hogy folyamatosan megtartsuk a távolságot és fenntartsuk az állandóan megkérdőjelező attitűdöt az Európa- és Amerika-központú olvasatokkal szemben. Ezért az eseményi történetiségre koncentráló megközelítés mellett a disszertáció egészében törekszem az értelmezést kanalizáló, előre meghatározott elméleti klisék tudatosítására és tanulmányozására, az elemzett földrajzi területekhez kapcsolódó sokféle, szubjektív történet- és történelem-értelmezés felhasználására. A megközelítés részben genetikai, mivel a szubjektivitás, a történelem, a szellemi örökség és a hagyományok, a kulturális és nyelvi jellegzetességek megjelenéseinek tanulmányozását tűzi ki célul.

Az identitás pszichológiai elemeit, azok irodalmi megnyilvánulásait, performativitással és ágenciával kapcsolatos, pszicho-szociális és interszubjektív vonásait, valamint a kultúra és psziché közötti kapcsolatot teszem a vizsgálat tárgyává.

Az elemzések másik inherens dimenziója az emlékezet pszicho-szociális jellemzőivel kapcsolatos és a meghatározó történelmi olvasatok, a ténylegesen megélt élmények és a kollektív emlékezet különböző formái közötti viszonyt vizsgálja. A metodológiai sokszínűség célja az elemzési szempontok gazdagítása és az elméleti sokféleség megalapozása, melyek lehetővé teszik az olvasatok árnyalását és pluralizálását. Így lehetőség nyílik a műfaji, formai és tematikai szempontból is hibrid szövegek, valamint az ezekben megjelenő identitás-képek szinkronikus és diakronikus jellegzetességeinek vizsgálatára.

A korpusz összeállítása, az elemzés főbb irányvonalai és a módszertani eszközkészlet is illeszkedik abba az elméleti mezőbe, amelyet az olvasatokat és értelmezéseket dinamizáló fogalmak fémjeleznek (harmadik tér, hibriditás, kreolság, indiai-óceániság, conscientização, orientalizmus, feltörekvő irodalmak, szubalternitás, dialogicitás, episztémé, óceániság, kereszteződés, kuliság). Céлом ezzel a fogalmi hálóval a diszciplináris és fogalmi rugalmasság, transzgresszivitás biztosítása. A fenti fogalmak nem csupán történelmileg és geopolitikailag meghatározott, elmélet-specifikus, filozófiai és kulturális irányzatokhoz kapcsolódó jelentésükben kerülnek elő, hanem úgy is, mint egy rugalmasan értelmezett elméleti keret sarokkövei. Valójában tehát fogalmi többszólamúságról van szó, mely keresi az elméleti keretek által feltérképezetlen, lefedetlen területeket, és amely az irodalmat geo-kulturális és földrajzi területeken, óceánokon átívelő dinamikaként közelíti meg.

II. MÓDSZERTANI KÉRDÉSEK

A multi-diszciplináris, transzverzális módszertan alkalmas a határtapasztalatok, transzgresszív identitás-élmények és az összetett kulturális, etnikai, történelmi és nyelvi valóság elemzésére, melyek együttállása és közös létezése gyakran konfliktusokkal teli. A mikro-olvasatok szerepe az identitás-kérdésekben inherensen megtalálható pszichológiai, filozófiai, történelmi és nyelvi dimenziók introspektív megközelítésének keretbe foglalása.

A Karib-tenger, az Indiai- és a Csendes-óceán irodalmaira jellemző sokszínűséget többszörös elméleti elemzésnek vetem alá annak érdekében, hogy a kibontakozó olvasatban kellő hangsúllyal jelenhessen meg a sokféle hang és irodalmi forma, a csend és az elhallgatás képeinek, a narratív elemeknek és stratégiáknak a változatossága. Célom az identitást megjelenítő, megerősítő irodalmi stratégiákat és ezek paradigmaticus használatának lehetőségeit leltárba venni és tanulmányozni. Ezek számtalan esetben szolgálnak a történelemmel való megbékélés és az újraértékelés, a traumák és kulturális konfliktusok, a problematikus azonosulások és elidegenedések, valamint az égető pszicho-szociális kérdések kifejezésének felületeként. Egy dinamikus megközelítésről van tehát szó, mely az identitás születését és alakulását vizsgálja a filozófiai és pszichológiai hermeneutika eszköztárával. Az értekezés az identitás legfőbb komponenseit és vektorait teszi elemzése tárgyává (gyökerek és elidegenedés, genealógiák és az én folytonos újjáértelmezésének, újjáteremtésének szükségessége, az önnarráció különböző technikái).

A megközelítés transzgresszivitása és az identitás-paradigmák elemzést strukturáló központi problematikája lehetővé teszi az eltérő földrajzi területek, kulturális és etno-lingvisztikai valóságok, gazdasági és társadalmi jellegzetességek közötti közvetítést. A fogalmak decentralizációja, flexibilis kezelése pedig alkalmasnak bizonyul arra, hogy az elmélet egysíkúságát és egyközpontúságát lefejtse, megvalósítva ezzel a különböző nézőpontok szinkronikus létezését annak érdekében, hogy kialakulhasson egy felszabadító, dinamizáló olvasási gyakorlat.

Az egységet az irodalmi és kulturális földrajziság biztosítja, a geokritikai megközelítés, mely a teret irodalmi művek konstellációjaként értelmezi. Ez az elméleti háttér az egymásra hatás és a metszéspontok kartográfiáját alapozza meg, ahol a földrajzi tér az emlékezet átszelésének, valamint a különböző kulturális és térbeli-időbeli faktoroknak a mozgásteré.

A tematikai és imagológiai elemzés mellett az irodalomírás olyan egyedi jellegzetességeivel is foglalkozom értekezésemben, mint a többnyelvűség, a kulturális, etnikai és identitásbeli sokféleség, valamint a történelemértelmezés komplexitása, melyek kitágítják és szétvetik a hagyományos fogalmi kereteket. A disszertációban megjelenő olvasat megvizsgálja azokat a szövegképzési stratégiákat, amelyek tudatosítják vagy felszámolják a központiság és marginalitás, az egynyelvűség és többnyelvűség, a dominancia és az önállósodás közötti erőviszonyokat a francia nyelv és a tengerentúli frankofón irodalmak esetében. Ez magában foglalja a grammatikai múlttal és a történelemmel való komoly és konstruktív szembenézés tanulmányozását is.

Lényeges szempont továbbá a szövegek földrajzi, társadalmi és történeti beágyazottságának megjelenítése is, mely meghatározza az elemzések irányultságát és fogalmiságát.

A Karib-tenger, az Indiai- és a Csendes-óceán olyan irodalmi és kulturális mezők, melyeket a határátlépés, a hibriditás és az interpretációs sokféleség jellemez. A központi értelmezési paradigmák [identitás(ok), nyelv(ek), sziget(ek)] egyszerre viselkednek produktív tematikai csomópontokként és a nyitottságon keresztül a kölcsönhatásokat, keresztezéseket lehetővé tevő univerzumokként. A gyarmati örökség, a pszicho-filozófiai és topopszichológiai faktorok alakítják és meghatározzák a komplex identitásképek szövegekben való megjelenését, a szigetiség és szigetvilágiság különböző megnyilvánulásait.

Az elméleti reflexiókat és a szövegelemzéseket strukturáló központi hipotézis szerint az eltérő elméleti mezők társítása és a pluri-diszciplináris megközelítés (melynek középpontjában a filozófia és a pszichológia áll) hozzájárulnak egy rugalmas fogalmi keret kialakulásához. Ez a fogalmiság alkalmas az identitások párhuzamosságának és szuperpozicionalitásának megmutatására, az episztemológiai, földrajzi és irodalmi terek összefonódásának megjelenítésére.

A nyelvek, identitás-rétegek és szellemi univerzumok, gondolatvilágok közötti határátlépő dinamikák elemzésére csak olyan szempontrendszer képes, mely figyelembe veszi az inherens sokféleséget, a polimorf fogalmiságot. Ezért fordulok különböző filozófiai (ontológia, szubjektum-elemzés, tér-idő modellek), pszichológiai (narratív technikák, topopszichológia, pszicho-lingvisztika) elmélet-rendszerekhez és irányzatokhoz annak érdekében, hogy az elméleti diskurzus keretein belül dialogikus

kapcsolat alakuljon ki az egyes területek között, és hogy ennek megfelelően kerüljenek meghatározásra a főbb kérdéskörök, elemzési csomópontok és központi problematikák, melyek vezérlik a kortárs irodalom tanulmányozott területeinek vizsgálatát.

III. AZ ÉRTEKEZÉS SZERKEZETE, KORPUSZ

1. Karib-tenger

Az első fejezet egyik fő témája a történelem filozófiai, kritikai értelmezése, a történelmiség és a történelemírás, a fundamentális ontológia és az identitás hermeneutikájának kérdése a Karib-térségben, az Én és a Másik problematikája és ennek központi jelentősége a poszt-koloniális irodalmak esetében. A bevezető fejezet formát és keretet kíván adni a későbbi vizsgálódásoknak azáltal, hogy az identitás kérdésének fogalomkörét, módszertanát ismerteti és röviden áttekinti a kérdéskört strukturáló szempontokat. Lényeges szempont egy hiper-dialektikus megközelítés alapjainak vázolása, mely lehetővé teszi a határátlépéseket, valamint egy tudatos kritikai reflexió megalapozását, mely figyelembe veszi a kutatások során a marginális, liminális tényezőket, tartalmakat is.

A megközelítés elsősorban filozófiai (episztemológia, noológia, metafizika). A destabilizált, elnyomott identitás kérdése a megszokott mentális sémákból való kimozdulás és a heterogenitás elemző szemponttá emelése révén értelmeződik és értékelődik újra. A Másik mássága és az Én azonossága a szubjektivitás egy új fenomenológiájának kialakítására hív, melyet nyitottság, transzgresszivitás és a korábbi fogalmi rögzüléseket felszabadító lehetőségek jellemeznek. A szubjektumnak és testiségének (elvont és

konkrét) ontológiájáról van szó, melyet a Másik köldökszinórként kapcsol a külvilághoz.

Ezen elemzési megközelítés szempontjából a pszichológia, a természettudományok (kémia, biológia) és a formális elméletek (rendszerelmélet) jelentős mértékben járulnak hozzá az irodalmi szövegelemzéshez. Az elemzés újdonsága a problematika tanulmányozásának konceptuális, fogalmi sokszínűsége, mely összhangban van a vizsgált tartalmak komplexitásával. Az elemzés tárgya az időiség (Történelem-történelmek/történetek) kérdése is. A lineáris, homogén idő izotrópiáját egy differenciált topológiai tér váltja fel, melyet a nyitott, produktív időiség jellemez. A kritikai értelmezés célja a részletesebb, elmélyültebb analízis fogalomrendszerének megalapozása (a szövegiség és az ehhez kapcsolódó mentális struktúrák filozófiai vizsgálata inter-diszciplináris keretben).

2. Indiai-óceán

A második fejezet az Indiai-óceán kortárs irodalmaira fókuszál (Mauritius, Seychelle-szigetek). Az elemzés a szöveg megszületésének fázisait követi végig Ananda Devi írásaiban strukturális vizsgálatok révén, melyek a szubjektum szövegbeli megszületésének és egyre komplexebbé válásának fokozatait tárják fel az egymásra helyeződő szövegszintek elemekre bontásával, a jelenlét és a hiány epifániájának megfigyelésével. A megjelenés és megjelenítés, a szövegbeli értelem kialakulásának szisztematikus vizsgálatát adja az elemzés, mely a szövegképződés körülményeit, kereteit, az én és a szöveg kapcsolatát, a diszkurzív technikákat, az implicit architektúrát, az afázia és az örület megnyilvánulását

tanulmányozza. A pszichológiai és filozófiai megközelítés az örület, a szubalternitás, a szexualitás és az identitás szempontjából domináns, paralizáló hatásrendszerek elemzését szolgálja. A flexibilis szempontrendszer pedig lehetővé teszi a múlt, a magány és bezártság, az egyéni emlékezet és az elidegenedés töredezett képeinek értelmezését. A szerző a szenvedés működését és mechanizmusait tárja elénk. Ezek az elemek strukturálják az emlékezetben tett utazásokat. Egymáshoz kapcsolódó, egymásra rakódó kép- és benyomássorozatokról van szó, melyekből az értelem rétegei felépülnek, és amelyek a traumatikus emlékeket, a fájó múlt újraélését, a tagadott én rehabilitálását lehetővé teszik. Az identitás megjelenése és új alapokra helyezése a némaság és a határozott megnyilvánulás dialektikájában kristályosodik ki, a kulturálisan, történetileg és társadalmilag meghatározott örületben. A női másságot szakadás, kirekesztés, függőség és megvonás jellemzi és felsejleni engedi az elszenvedett, interiorizált erőszakot társadalom-kritikai dimenzióval telítve. A testiség szerzőre jellemző explicit képei a kánonnak és a kulturális kodifikációnak való ellenállást jelzik. A vizsgálat célja tehát az emlékezet és a szöveg felépülésének elemzése.

A következő alfejezetben a Seychelle-szigetek kortárs irodalmát tanulmányozom összehasonlító perspektívában. Hogyan definiálhatjuk a többnyelvű Seychelle-i kontextusban a műfaj fogalmát? A műfaj léte mentális archetípusként minden elemző szellemi tevékenységet megelőzve, megjelenése során ölti-e csak magára a szövegi formát vagy egy retrospektív taxonimikus cselekvés során születik-e inkább a műfajba sorolás ismerete alapján? Milyen problémákkal kell szembenézni a költészet műfaji elemzésekor egy születőben lévő, háromnyelvű szigetországi

irodalom esetében az Indiai-óceán kulturális, történeti kontextusát is figyelembe véve? Egy konstans, a jelenségeket azok állandó esszenciális alapja révén elemző látásmód helyett az értelmezési horizont tágítására törekszem a folyamatiság vizsgálatát is lehetővé tevő módszer segítségével, mely a fokozatosan, folyamatosan formát öltő szöveg dinamikus tulajdonságaira koncentrálna.

A kortárs Seychelle-i költészeti korpuszt jelentősen meghatározza a gyarmati múlt, a nyelvek, hagyományok és kultúrák sokfélesége. A disszertációban a pszichológiai és filozófiai (identitás, másság), nyelvi (háromnyelvűség) és topo-pszichológiai (szigetvilág, sziget) tényezők irodalmi művekben való megjelenését vizsgálom. A cél az angol és francia nyelv együttélésének, egymásra hatásának megértése, különös tekintettel a kreol nyelvre, mely a történelem, a hagyományok és az oralitás fontos letéteményese.

Az identitás rétegződésének, a szigeti valóságnak és a szigetvilági gondolatvilágnak a többféle, rugalmas, nyitott megközelítése teszi lehetővé, hogy feltérképezhessük az identitás narratív formáinak heterogenitását. Az elemzés a jelentéstulajdonítás és a megértés központi paradigmáit értelmezi, valamint a sziget és a szigetvilág perceptuális és konceptuális központként, tér-időt strukturáló tényezőként való viselkedésének megértését célozza.

A szigetvilági lét topo-pszichológiai és a többnyelvűség pszicho-lingvisztikai tényezői, a komplex identitás jellegzetességei megjelennek a szövegek szintjén is. Az óceáni lét nyitottsága és a szövegekre jellemző meghatározottság közötti dinamika az elemzés számára gazdag tartalmakat biztosít. A topo-pszichológiai faktorok nem csupán az identitás és a szigeti

lét elemzéséhez nyújtanak segítséget, hanem más területekkel is közös elemzési mezőt képesek létrehozni. Ezt a mezőt a transzgresszivitás és hibriditás jellemzi, melyek a szigetvilági lét meghatározó tényezőit dinamikus, felszabadító, értelmet és interpretációs sokszínűséget teremtő jellegzetességekként értelmezik. A sziget tehát a kortárs Seychelle-i irodalomban egyszerre jelenik meg a meghatározottság (földrajzi, pszichés, filozófiai) és a felszabadító olvasatok csomópontjaként, lehetőséget teremtve az indiai-óceáni identitás és az irodalmi mező pszicho-filozófiai újradefiniálására.

3. Óceánia

A 20. század második és a 21. század első felének kortárs polinéziai irodalmi mezőjét elemző vizsgálat célja az identitással kapcsolatos folyamatok, diskurzusok és jellegzetességek kulturális, történelmi, nyelvi kontextusba helyezése.

Chantal Spitz írásaiban a történelem meta-tudományos megközelítése az én visszaemlékezéseivel és narrativizálódásával párosul. Ezeket a hagyományokról, kulturális örökségről, az identitás egyéni és közösségi paradigmáiról folytatott kritikai reflexió egészíti ki. Nyers őszinteséggel, kérélnelhetetlen kritikai hangon írja le a gyarmatosításhoz kötődő történelmi, civilizációs, vallási, szimbolikus, fizikai és pszichológiai erőszakot. Spitz írásainak vizsgálata az én krízisének diakronikus dimenziójára koncentrálnak, mely a megnyugtató azonosulás, valamint a referenciapontok hiányából ered és megkérdőjelezi az identitás-konstrukciókat. A szövegekben megjelenő önértékelés, önreflexió a gyarmatosítás kulturális, politikai, pszichológiai kritikájának diskurzusába kerül, az ontológiai és

fenomenológiai újraértelmezés sémájába. Mindez kérlelhetetlen önkritikával párosul. Ez a pszichológiai és filozófiai elemzés a szubjektivitás rehabilitációját, megelevenedését, az Én-Másik axis dinamikus újradefiniálását szolgálja.

Stéphanie Ari'irau Richard-Vivi *Matamimi* című regényében annak lehetünk tanúi, ahogy egy fiatal polinéz lány halhatatlanná lényegül a szövegben. A halhatatlanná válás folyamata a szöveg testet öltésének folyamatában körvonalazódik. A szövegiség, a szöveg születése és testet öltése olyan konstitutív iránycél, mely révén, az ősi énekekhez (*hīmene*) hasonlóan, megfigyelhetővé válik a szingularitás megjelenése, egyre komplexebbé válása. *Matamimi* édesanyjának monológja adja a szöveg magját. Minden megnyilvánulást a Másik közvetlen jelenléte, közelsége vezérel: *Matamimi* mindenhol jelen való léte dialektikus színnel tölti meg a monolitikus szövegfolyamot. A szöveg alakítása, a tahiti nyelv állandó beszüremlése és a teremtő erővel bíró kifejezések – melyek reprezentációs paradigmákról, hitvilágokról, világlátásról, mitológiákról, a mitikus és valós univerzumok egymásba hajlásáról tanúskodnak – meghatározzák az interpretációs fogalmi kereteit.

Philippe Neuffer elbeszélés-gyűjteménye alkalmas a polinéziai térség komplex episztemikus, kulturális jellegzetességeinek, a nyelvi univerzumokhoz kötődő identitás-paradigmák vizsgálatára. Megfigyelhetjük, hogyan él együtt és termékenyíti meg egymást a francia és a tahiti nyelv, kiegészülve más regionális nyelvekkel. Ez a komplex földrajzi, kulturális, filozófiai mező egyfajta decentralizációs tudati törekvést testesít meg, a mentális és fizikai elemek hálóinak transzgresszív, transzpozíciós együttállását, a szigetcsoportokra jellemző gondolatvilágot. Minden

megközelítésnek tehát szükségszerűen nyitottnak kell lennie annak érdekében, hogy Óceánia népeinek történetét, a világlátások és létezelmezések sokféleségét figyelembe tudja venni és minden elemzés kiindulópontjaként a tudás felépítésének eltérő stratégiáit, a sokféle nyelv dinamikáját és az ezek közötti termékeny kapcsolatot tudja feltételezni azok komplexitásában.

Neuffer szövegeiben a francia nyelv polifonikus nyelvként jelenik meg, melyen átviláglik a tahiti nyelv kreatív, formabontó használata, a tradicionális zenei műfajok jelenléte (hīmene nota, tārava, hīmene rū'au) és az énekek eltérő stílusa, technikája és interpretációja (hā'u, perepere). A nyelvek keveredése hatással van az énről alkotott képre, az önazonosságra, a narratív folyamatokra, csakúgy, mint a kollektív tudatra. A szöveg szerkezetét a mindenhol jelenlévő muzikalitás hatja át. A szöveg-architektúra tanulmányozásából kiderül, hogy milyen formában van jelen a többnyelvűség, hogy mi a szavak és a tahiti nyelven beillesztett mondatok, részletek jelentősége, melyek beleolvadnak a szövegbe. Szintén megérhetjük az önreferencialitás nyelvi vonatkozásait, a szubjektum, az identitás kifejeződését.

A következő alfejezet Wallis és Futuna kortárs költészetének vizsgálata révén nyújt betekintést a kultúra és a hagyományok világába, értelmezve a gyarmatosítás jelentette történelmi törést és civilizációs szakadást, valamint ezeknek a kollektív tudatban való megfogalmazásait.

Vaimu'a Muliava és Virginie Hoifua-Te-Matagi Tafilagi szövegei alkotják azt a korpuszt, melyen a téridő-dinamikák, a történelmi és kulturális komplexitás, a mitikus hagyományok, az identitás kifejeződései és a földrajzi, természeti hatások közötti összefüggéseket vizsgálom. Az elemzés egyik központi

dimenziója a földrajzi és kulturális tér, a nyelvek és a gyarmatosító hatalom egymásra hatása. Muliava és Tafilagi írásai a gyarmatosítás utáni, az irodalmat jelenleg is jellemző hallgatás pszichológiai, történelmi és politikai okait vizsgálják meg és törekednek a domináns nyugati diskurzusokkal való szembehelyezkedésre. Az alkotás, a történelmi afázia megtörése felszámolja az európai diszkurzív hegemóniát. Szintén ki kell emelni a plurális perspektívát és a főbb identitás-komponenseket, melyek lehetővé teszik a monolitikus diskurzusok megkérdőjelezését és destabilizálását, az ellen-diskurzus létrejöttét. Az elemzés célja a konfliktusokkal teli múlttal való szembenézés technikáinak sorra vétele, az én és a sokszínű kultúra újjáépítési módjainak tanulmányozása.

Az utolsó alfejezet az egzotizmussal szembemenő ellen- és poszt-egzotikus diskurzus irodalmi megnyilvánulásaival foglalkozik, a reflexív modalitás által megteremtett gondolati, kritikai távolság vizsgálatával. Transzgresszív költészeti gyakorlatról van szó, mely a formai, tematikai és az idejétmúlt egzotizmus jelentette határok átlépésére törekszik. Chantal Spitz, Nathalie Heirani Salmon-Hudry, Turo a Raapoto, Henri Hiro és Patrick Amaru igyekeznek műveikben az egzotizáló gyakorlatok pontos anamnézisének adni annak érdekében, hogy képesek legyenek felszámolni az etnológiai, történelmi, antropológiai és kulturális kliséket és megteremteni a heterogenitás esztétikájának alapjait. A hagyományok és a kulturális örökség újrafogalmazásáról, étellel való megtöltéséről, a sokféle, szerteágazó időiség beemeléséről, az alávetettség és marginalizálódás kritikájáról, az identitásról kialakított koncepciók részletes vizsgálatáról van szó. Az eltérő műfajú, hosszúságú és ritmusú művek egységes elemzési keretét a plurális

módszertan jelenti, a pszicho-filozófiai hermeneutika hibrid vizsgálati horizontja.

Chantal Spitz, Titaua Peu és Mataa'ia'i műveikben alapos, mélyreható kritikának vetik alá a gyarmatosító, szimbolikus, kulturális, vallási hatalmat. Feltárják a hatalomgyakorlás mikrofizikáját. Ez a kritikai célrendszer lehetővé teszi az elveszett, a hatalom által feledésre ítélt hagyományok rehabilitációját, az identitással kapcsolatos vélekedések újrafogalmazását. Az önkritikai viszonyulás célja az énrás paradigmáinak megújítása, ezek megkérdőjelezése annak érdekében, hogy a megfelelő társadalmi, kulturális, történelmi és politikai kontextusba ágyazva kerülhessenek elemzésre, azonban még az introspektív reflexivitás esetében sem lehetséges soha a teljes analitikai eltávolodás, semlegesség.

IV. KONKLÚZIÓ, EREDMÉNYEK, ÖSSZEFOGLALÁS

Az értekezés háromfókuszú megközelítésének célja, hogy betekintést engedjen a Karib-tenger, az Indiai- és a Csendes-óceán kortárs frankofón irodalmainak lehetséges olvasati univerzumaiba. A többdimenziós elméleti keret jelzi az interpretatív irányokat, felvázolja a szövegeken végzett egzisztenciális, filozófiai vizsgálatok alapjait. Az elméleti sokszínűség arra hivatott, hogy olyan módszertan gyakorlati alkalmazását biztosítsa, mely lehetővé teszi az irodalomelemzés hagyományos elméleteinek kritikai megközelítését úgy, hogy egyetlen módszert sem tételez egyedülként vagy emel a többi fölé. Az elméleti sokszínűségről tanúskodik a bibliográfia kiterjedtsége is (több mint 1300 hivatkozott mű és 2000 lábjegyzet), mely a

használt fogalmak, elméletek pontos definiálásával, kontextusba helyezésével egészül ki.

A modern és kortárs Seychelle-i költészetéről rendkívül kevés elméleti mű áll rendelkezésre. Jean-Louis Joubert *Littératures de l'océan Indien* (1991) című művében néhány oldalas részt szentel a Seychelle-i irodalomtörténetnek, Pascale Canova pedig *La littérature seychelloise* (2006) monográfiájában foglalkozik a kérdéssel, ám itt elsősorban a történelmi előzmények, az irodalmi, kiadói struktúra, az infrastrukturális lehetőségek és a percepció kerül elemzésre. A Seychelle-i kortárs költészettel foglalkozó fejezet tehát nemzetközi szinten is az első, a 20. század végének és a 21. század elejének francia, angol és kreol nyelvű költészetét elemző elméleti írás.

Wallis és Futuna irodalmának eddig csak a tradicionális énekekhez köthető részéről született tanulmány. Az értekezésben olvasható a nyugati értelemben vett szépirodalomról, modern költészetéről készült első elemzés.

Vanuaturól szintén elmondható, hogy az antropológiai és történelmi munkák mellett csak Grace Mera Molisa angol nyelvű verseiről születtek komoly tudományos munkák, a kortárs frankofón irodalom tanulmányozásának első eredményei kerültek tehát a disszertációba.

Az elméleti alapvetést a pluri-diszciplináris megközelítés teszi teljessé, mely elsődlegesen a frankofóniához kapcsolódó fogalmak, szakkifejezések kritikai olvasati hálóját vázolja fel. A metodológiai koherencia és egyszerűsítés folyamatos egyensúlyból való kimozdítása azért szükséges, hogy megfelelő fogalmi, elméleti talaja legyen a poszt-koloniális paradigma és az identitás, irodalom megszokott reprezentációs sémáinak megkérdőjelezéséhez. Tekintettel kell lenni a földrajzi, kulturális, történelmi, filozófiai, pszichológiai és

politikai távolságra annak érdekében, hogy az euro-amerikai diskurzus-mátrix által dominált értelmezéseket, szellemi tartalmakat megfelelő elemzésnek lehessen alávetni.

A disszertáció a különbözőség, sokféleség és a redukálhatatlan heterogenitás fogalmaira alapozva törekszik arra, hogy felszámolja az elmúlt évszázadok etnocentrikus szemléletmódjának maradványait az egyirányú, redukáló, egyszerűsítő értelmezések megingatásával és azzal, hogy rávilágít az identitás-kérdés rendkívüli komplexitására, polarizáltságára. Ezen törekvés lényege olyan analitikai univerzum kialakítása, mely alkalmas a szubjektum pszichológiai és filozófiai vizsgálatára, az egysíkú, hagyományos megközelítések elégtelenségének demonstrálására.

Az elemzés egyik leglényegesebb vektora az emlékezeti dimenzió, az irodalomértelmezési klisékből való kimozdulás, a politikai mező és a diszkurzív stratégiák vizsgálatának decentralizálása. Az emlékezet különböző formáit keretbe foglaló elméleti disszemináció szorosan összefügg a gyarmati múlttal, a dominancia, hatalom történetével és a politikai-kulturális erőviszonyokkal.

A konstitutív elemek elrendeződésének tudatosítása és dekonstruálása nyomán olyan diskurzus-elemző struktúra születik, mely révén lehetővé válik az egyéni történetek, helyzetek, valamint a szöveg születésének pszichológiai, ontológiai, nyelvi, politikai értelmezése.

A mikro-elemzések koherenciáját, az elemzett térségeket, szerzőket, műveket, szövegeket összetartó erőt az önreprezentáció különböző stratégiái adják, melyek a hiány, az emlékezetvesztés, a dominancia, a gyökértelenség, a tagadás és a megfosztottság tipológiáját vázolják.

A vizsgált területek több gyarmatosító rendszer történetének metszéspontjaiban találhatóak. A részletes, mélyreható történeti áttekintés és összevetés elengedhetetlen annak érdekében, hogy elkerüljük a téves kivetítéseket és ellenálljunk a kísértésnek, hogy össze nem tartozó töredékekből elhamarkodott következtetéseket vonjunk le. Bár rendkívül komplex irodalmi, pszicho-filozófiai, gazdaságpolitikai, szocio-lingvisztikai jelenségekről van szó, melyeket még inkább árnyalttá tesz a gazdag történelmi beágyazottság és a globalizáció, holisztikus megközelítésük csak egy olyan közös elméleti mezőben valósítható meg, mely lehetővé teszi, hogy megújult tekintettel szemléljük az egyes részeket.

A vallásos nevelés gyarmatosító missziójának hatásai mellett a nyelvi sokféleség és a hagyományok megkérdőjelezése is összekapcsolja az értekezés korpuszát alkotó szövegeket, csakúgy, mint a diszkurzív kiszolgáltatottság, a marginalitás, a források kutatása, az etno-kulturális sokszínűség és a történelmi komplexitás. Ezek találkozási pontjában kristályosodik ki az identitás keresésének, tudatosításának és megerősítésének irodalmi gyakorlata. Erről tanúskodnak a három térség tizenegy szerzőjével készített interjúk is, melyek alátámasztják, árnyalják az értekezésben megfogalmazott következtetéseket.

Kulcsszavak: Karib-tenger, Indiai-óceán, Óceánia, Csendes-óceán, identitás, pszichológia, filozófia, irodalomelmélet, identitás-elemzés, kortárs költészet, Seychelle-szigetek, Wallis és Futuna, Tahiti, Francia Polinézia, Vanuatu, kreol nyelv, tahiti nyelv, Antillák

PUBLIKÁCIÓK AZ ÉRTEKEZÉS TÉMÁJÁBAN

2015

34. Culture, exotisme et identité dans la poésie polynésienne (Raapoto, Amaru, Hiro) - **MONDES FRANCOPHONES 2015/5**: pp. 1-9. (Louisiana State University, Egyesült Államok)
33. Paradigmes épistémiques et analyse psycho-philosophique de l'identité dans la poésie seychelloise contemporaine In: Bene Krisztián, Oszetszky Éva (szerk.), **Újlatin filológia 6-7: Kultúra, nyelv, identitás**. Konferencia: Pécs, 2012.11.08-2012.11.09. Pécs: MTA Pécsi Területi Bizottsága Romanisztikai Munkacsoport ; PTE Romanisztikai Intézet, Francia Tanszék – megjelenés előtt (10 p.) - (Pécsi Tudományegyetem)
32. Analyse identitaire dans les littératures de la Caraïbe - **ELSŐ SZÁZAD** (2014/3): pp. 185-204. (ELTE BTK)
31. Discontinu et fragmentaire dans l'écriture contemporaine de la Polynésie française - **LITTÉRAMA'OHI: RAMÉES DE LITTÉRATURE POLYNÉSIEENNE (22)**: pp. 130-138. - (Tahiti, Francia Polinézia)

2014

30. Corps, mémoire et identité dans l'écriture de Stéphanie Ari'irau Richard **MONDES FRANCOPHONES 2014/1**: pp. 1-12. (Louisiana State University, Egyesült Államok)
29. Corporéité, histoire et mémoire dans la littérature polynésienne contemporaine - **LUBLIN STUDIES IN MODERN LANGUAGES AND LITERATURE 2013**: pp. 99-110. (Adam Mickiewicz Egyetem, Poznań, Lengyelország)
28. L'identité dans la littérature francophone des Caraïbes et de l'océan Indien: Perspective psycho-philosophique - **ELSŐ SZÁZAD**: pp. 249-264. (ELTE BTK)

27. Complexités langagières et identités polyphoniques dans *Aamu iti māamāa* - **MONDES FRANCOPHONES 2014**:(6) pp. 1-9. (Louisiana State University, Egyesült Államok)
26. Pluralité linguistique et mosaïque identitaire dans l'écriture neufferienne **MONDES FRANCOPHONES 2014/6**: pp. 1-11. (Louisiana State University, Egyesült Államok)
25. Langue(s), identité(s), folie(s), dans *Les gens 2 la folie* de Philippe Neuffer - **VERBUM: ANALECTA NEOLATINA XIV**:(1-2) pp. 295-303. (Pázmány Péter Katolikus Egyetem)
24. Lectures identitaires et étude philosophique de la poésie seychelloise contemporaine - **MONDES FRANCOPHONES 2014/7**: pp. 1-8. (Louisiana State University, Egyesült Államok)
23. Histoire, mythe et le paradigme identitaire dans la poésie wallisienne et futunienne - **MONDES FRANCOPHONES 2014**:(7) pp. 1-10. (Louisiana State University, Egyesült Államok)
22. Jegyzetek a polinéziai irodalom történetéhez – **TEMPEVÖLGY 2014/2**: pp. 45-51. (Balatonfüred)
21. Analyse identitaire dans les littératures de la Caraïbe - **MONDES FRANCOPHONES 2014-7**: pp. 1-10. (Louisiana State University, Egyesült Államok)
20. Clichés exotiques et reconstitution de soi dans l'écriture de Patrick Araia Amaru - **MONDES FRANCOPHONES 2014**:(8) pp. 1-7. (Louisiana State University, Egyesült Államok)
19. Identité, héritage et histoire dans la poésie contemporaine de Wallis-et-Futuna - **VENTS ALIZÉS 2014/2**: pp. 125-133. (Victoria, Seychelleszigetek)

18. Poésie polynésienne, stratégies de contre-exotisme - **VENTS ALIZÉS 2014/2**: pp. 135-144. (Victoria, Seychelle-szigetek)
17. Károly Sándor Pallai (éd.), **Vents Alizés: Letan**, pp. 1-205. - revue internationale de création et de théorie littéraires (Victoria, Seychelle-szigetek)
16. Histoire et identité dans l'écriture de Chantal Spitz In: Bene Krisztián, Oszetszky Éva (éds.), **À la croisée de cultures: Újlatin filológia 8**. Konferencia: Pécs, Magyarország, 2013.11.08-2013.11.09. Pécs: MTA Pécsi Területi Bizottsága Romanisztikai Munkacsoport; PTE Romanisztikai Intézet, Francia Tanszék, 2014. pp. 55-63. (ISBN: 978-963-642-638-5) (Pécsi Tudományegyetem)
15. Théorie littéraire et approche psycho-philosophique dans l'analyse du corpus poétique seychellois - **MONDES FRANCOPHONES 2014**:(9) pp. 1-11. (Louisiana State Universit, Egyesült Államok)

2013

14. Writing Oceania: Paradigms of identity and insularity in contemporary poetry - **VENTS ALIZÉS 2012/2**: pp. 419-439. (Victoria, Seychelle-szigetek)
13. Károly Sándor Pallai (éd.), **Vents Alizés: Partaz**, pp. 1-451. (2013) revue internationale de création et de théorie littéraires (Victoria, Seychelle-szigetek)
12. Flora Devatine en Hongrie: 'Ua mahora te puta - **LITTÉRAMA'OHI: RAMÉES DE LITTÉRATURE POLYNÉSIEENNE 21**: pp. 154-155. (Tahiti, Francia Polinézia)
11. Genres et généricité dans la poésie seychelloise contemporaine - **MONDES FRANCOPHONES 2013/5**: pp. 1-9. (Louisiana State University, Egyesült Államok)

10. Résonances, langages, écritures: Voix de la poésie seychelloise contemporaine - **REVUE D'ÉTUDES FRANCAISES 18**: pp. 129-133. (ELTE BTK)

2012

9. Lapoezi kontanporen seselwa: Lalang ek dimansyon pliriyel - **VENTS ALIZÉS 2012/1**: pp. 233-242. (Victoria, Seychelle-szigetek)
8. Konzigezon filozofik size poetik: Horizons herméneutiques et notes phénoménologiques sur la poésie seychelloise - **REVUE D'ÉTUDES FRANCAISES 17**: pp. 121-136. (ELTE BTK)
7. Outre-mer littéraire et présence plurielle: Le rôle dynamisant de l'hybridation et de l'analyse identitaire dans l'interprétation du sujet In: Grażyna Vetulani, Teresa Tomasziewicz (éds.), **L'apport linguistique et culturel français à l'Europe: du passé aux défis de l'avenir**. Konferencia: Poznań, Lengyelország, 2011.11.21-2011.11.22. Lask: Oficyna Wydawnicza LEKSEM, 2012. pp. 204-215. (ISBN: 978-83-60178-01-9) (Adam Mickiewicz Egyetem, Poznań, Lengyelország)
6. Károly Sándor Pallai (éd.), **Vents Alizés – Komansman**, pp. 1-244. revue internationale de création et de théorie littéraires (Victoria, Seychelle-szigetek)
5. Paradigms Of Space And Corporeity In The Contemporary Poetry Of The Seychelles In: Bárdosi Vilmos (szerk.), **Tanulmányok: Irodalomtudományi Doktori Iskola**, 2012, pp. 171-181. (ISBN: 978-963-284-254-7) (ELTE BTK)
4. Mondes multiples, chiralité: Langues, langages et systémique dans la poésie seychelloise contemporaine In: Bárdosi Vilmos (szerk.), **Asteriskos 1: Nyelvtudományi Doktori Iskola**, 2012, pp. 253-266. (ELTE BTK)

2011

3. Ondulations des dépassements: Refocalisation des lectures du champ littéraire caraïbe pp. 1-63. – szakdolgozat (ELTE BTK)

2010

2. Prolégomènes à une analyse endogénétique de l'œuvre: Fragments ontiques et la morphologie du modèlement de l'espace textuel dans les œuvres d'Ananda Devi - **E-TUDOMÁNY 2010/4**: pp. 1-20. (Budapest)

2008

1. Lectures et champs d'interprétation de Solibo Magnifique - **E-TUDOMÁNY 2008/2**: pp. 1-9. (Budapest)